

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pire, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 8.

V Ljubljani, 30. aprila 1898.

Leto XV.

Obseg: Zborovanje sadjarjev v Novem Mestu. — Škropljenje trt, ktere zaradi te ali one uime letos ne bodo rodile. — Priprosta drevesna povež. — Prenavljanje vinogradov. — Kajenje v vinogradih proti spomladnim mrazom. — Novi davčni zakon. (Dalje.) — Zakaj moramo rastlinam gnojiti? — Novi civilno-postopni zakoni. (Dalje.) — Razne reši. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva — Tržne cene.

Zborovanje sadjarjev v Novem Mestu.

Dolenjska je ustvarjena za sadjarstvo. Te besede se pogostoma čujejo iz raznih ust. Dasi bi morala imeti Dolenjska v resnici vsaj po nekterih okrajih pravo podobo raja, vidimo vender, da ne kaže tistega lica, kakor ga kažejo druge dežele. Mnogo je okrajev po Dolenjskem, kjer je sadjarstvo še čisto zanemarjeno. Nočemo preiskovati in navajati vzrokov temu dejstvu, trditi pa moramo, da smo Dolenjci glede sadjarstva še mnogo zaostali za drugimi deželami in da nas čaka še mnogo dela, predno dospemo s sadjarstvom na tisto stopnjo, ki je potrebna za zboljšanje gmotnih naših razmer.

Za povzdigo sadjarstva sta v zadnjem desetletju največ delovali kmetijska šola na Grmu in kmetijska družba v Ljubljani, in sicer pglavitno s tem, da sta na tisoče sadnih dreves razdelili med Dolenjce. Tudi ljudsko-šolskim in zasebnim drevesnicam se imamo mnogo zahvaliti, da naše sadjarstvo polagoma napreduje. B'ago-dejen uspeh tega delovanja se kaže že sedaj, a pokaže se še očitneje v nekoliko letih.

Da se pa povzdigne naše sadjarstvo kar najprej mogoče na tisto stopnjo, ktera mu pristoja po njegovi važnosti in po ugodni legi naše pokrajine, je bode treba v bodočnosti še bolj pospeševati kakor doslej, zlasti pa pospeševati po gotovem načrtu. Delovati bo treba posebno na to, da se drevje ne bo sadilo samo po vaseh, kakor je to sedaj običajno, ampak tudi po polju, in da se bodo pridelovale v pripravnih krajih v veliki meri enake vrste takega sadja, ki imajo veliko vrednost za kupčijo. Le potem se bo mogla razviti živahna kupčija tudi po naših krajih in sadjarstvo postane dobičkonosno. Ugodna prodaja sadja v dobrih

letinah bo tudi v nemala gospodarje k pridnemu zasajanju sadnega drevja in bo pri omogla s tem k uspešnemu razvoju sadjarstva, kakor vpliva sedaj dobra prodaja vina na povzdigo našega vinstva. Da se pa sadna kupčija lahko prične, pričeti moramo s pridelovanjem takega sadja, ki je pripravno za kupčijo. Kakor hitro bodedo imeli zadosti enskovrstnega in dobrega sadja za prodajo, najdemo tudi kupce za svoje sadje.

Ker se sedaj po raznih naših drevesnicah vzgajajo mnogoštevilne manj in bolj priporočljive sadne vrste, treba bo v bodoče postopati bolj enotno in po določenem načrtu. Takisto bo treba delati na to, da se bo pospeševalo sadjarstvo posebno po onih krajih, ki so za to najbolj pripravni.

Da se dolenjsko sadjarstvo v tem zmislu povzdigne in da se poprimemo tudi pri nas po določenem načrtu te prekorsitne kmetijske panoge, sklenila je kmetijska podružnica novomeška v zadnji odborovi seji, povabiti vse večake in pospeševalce sadjarstva, da naj pridejo v četrtek po binškoših, t. j. 2. dne junija t. l. v Novo Mesto na skupen posvet*), pri katerem se bodo obravnavala sploh vsa vprašanja, tičoča se povzdige sadjarstva in sadne kupčije na Dolenjskem. V. R.

Škropljenje trt, ktere zaradi te ali one uime letos ne bodo rodile.

V zadnjem času smo čuli z mnogih strani, da nekteri vinsčaki ne mislijo škropiti trt, ki zaradi te ali one uime letos ne bodo rodile. Temu je vzrok z ene strani nevednost, z druge pa tudi revščina in obup.

*) Glej „Vabilo“ med uradnimi vestmi!

Če vinščak pravi, da trt zato ne bo škropil, ker uže tako ne bo grozdja in je torej vse eno, potem je temu vzrok nevednost. Ni vse eno, ali se trta škropi ali ne, kajti glede grozdja je res vse eno, nikakor pa ne glede na trte same in na njih bodočo rodnost. Zaradi uime same uže dovolj poškodovane trte bodo po peronospori še veliko več trpele; rast zaostane uže meseca avgusta, mladike bodo slabotne, slabo olesenele in les bo sploh bolan. Taka trta tudi prihodnje leto ne bo obilo ali sploh ne bo nič rodila, zato moramo letos vse trte škropiti, če bodo rodile ali ne, ako hočemo prihodnje leto kaj prida pridelati. Škropljenje poškodovanih trt je torej neobhodno potrebno, saj dolenski vinščaki vidijo, kako so se povsodi trte okrepile (seveda če še ni trtne uši), koder se je zapored več let škropilo, kako čvrsto rasto in kakšen zdrav les imajo. Na delo torej, in ne ob upati; le če bomo delali, t. j., škropili, nadejati se smemo drugo leto pridelka.

Marsikje je pa tudi revščina vzrok, da se ne bo škropilo, kajti vinščak, ki vidi, da mu je glavni pridelok vničen, s strahom misli na dolgo zimo in prazne žepe ter se ogiblje vsakega troška, ki se mu zdi nepotreben. Trošek za škropljenje pa ni nepotreben, in zanj se mora dobiti denar, kjer koli si budi. So pa tudi tako ubožane občine, v katerih večina vinščakov res nima sredstev, da bi si kupila modro galico za škropljenje; za take kraje je pa hitra pomoč neobhodno potrebna. Naj se vse one osebe in zastopi, ki jim je kaj mar za našega kmeta, kmalu pobrigajo, da pride pomoč pravočasno. Z nekterimi stotaki se da veliko doseči, in zato pozivljemo gg. duhovnike, občine, podružnice, da prosijo naš slavni deželni odbor za brezplačno galico za take revne posestnike, kajti prepričani smo, da deželni odbor vinščakov v tej veliki zadregi ne zapusti in bo v zlic velikim troškom, gotovo mogel dati te krajcarje iz deželnokulturnega zaklada, ki je i tako namenjen v take svrhe.

Na delo torej — Bog nam je vzal, a Bog nam bo dal, če bomo delali in molili.

Priprosta drevesna povež.

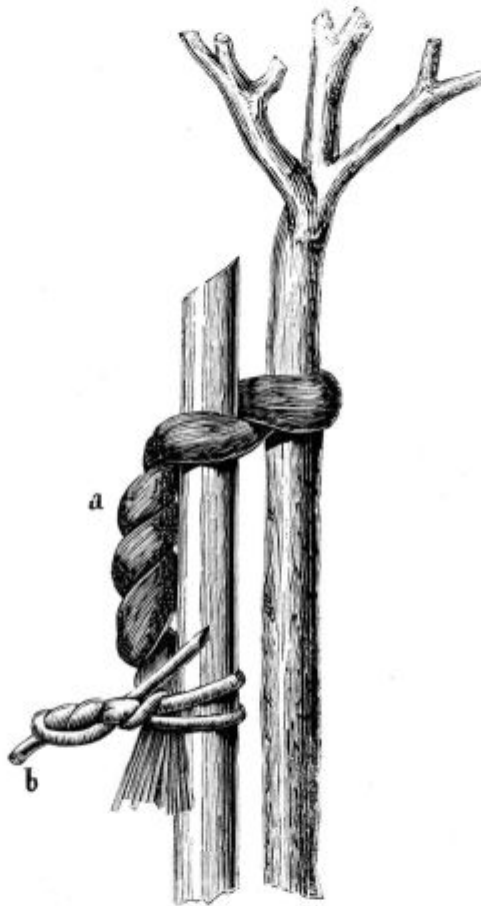
Veselje prešinja človeka, ko vidi, kako lepo napreduje med našimi kmetovalci sadjarstvo. Ni pa še vse narejeno ako kmetovalec drevo samo vsadi, potem je pa prepusti Bogu ter, roki navskriž držč, čaka dobre sadne letine. Malega dela, ki je imaš vsako leto z drevesom, nikdar ne zamujsj, poplačano ti bo vselej stoterokrat. Uže marsikterikrat smo v tem listu poučevali, kako je treba zvrševati to delo, in tudi z današnjim sestavkom namerjamo opozoriti na nekatere take reči.

Mlada drevesa morajo imeti kole, h katerim se privežejo. Koli in poveži so pri nas največkrat napačno narejeni, in skoraj bi smeli trditi, da na Gorenjskem nismo

še videli pravilno privezanega drevesa. Glede kolov omenjamo, da delajo tako visoke, kakor je drevo s krono vred. Kol naj sega do prvih vej krone, kakor kaže podoba 22., a nikdar naj ne gre skozi veje. Če je kol previsok, drgnejo se veje ob njega, posebno ob vetru, in dobe rane, ki škodujejo. Sploh pa vsak človek lahko previdi, da drog, ki sega skozi veje, nima prav nobenega pomena.

Tudi je drevo največkrat napačno privezано h kolu; največkrat vidimo drevo kar s kako trto ali beko (vrbo) prav priprosto privezано h kolu, tako da se deblo drgne ob kol. Povež mora biti tako narejena, da gre v podobi osmice (8) okoli debla in kola, a se križa med kolom in deblom. Pod povež na deblu in med deblo in kol deni tudi mahu, tako povež in kol ne moreta drgniti debla.

Podoba 22. pa kaže slamno povež, ki se da hitro narediti in ne potrebuje nič mahu, ker je slama sama na sebi dovolj mehka. Ta povež je sadjarjem prijavil gospod vodja grške kmetijske šole Rihard Dolénc in jo tako le popisuje: Kakor kaže podoba, je povež narejena iz slame *a*, ki je ovita okoli debla ter pritrjena z beko (vrbo) *b* na kol. Za oko ta povež res ni posebno lepa, a je prav dobra in ima prednost, da je drevesna lubad varna vsake poškodbe. Razven tega se dado take poveži narediti zelo hitro, ali pa nadomestiti z novimi ter skoraj nič ne stoje.

Podoba 22.

Prenavljanje vinogradov.

Na interpelacijo poslanca Pfeiferja in tovarišev glede postopanja davčnih organov na Kranjskem glede troškov za prenavljanje po trtni uši poškodovanih vinogradov, katero interpelacijo smo prijaviili v zadnji številki „Kmetovalca“, je finančni minister dr. Kaizl tako-le odgovoril:

Gospodje poslanci Vilj. Pfeifer in tovariši so stavili v seji te visoke zbornice 29. dne marcija t. l. name vprašanje, v katerem z ozirom na to, da davčni organi na Kranjskem troškov za prenavljanje po trtni uši po-

škodovanih vinogradov ne odštevajo pri računih za osebno dohodarino, vprašajo, ali hočem dati navod davčnim uradnikom, da se dotični troški po zakonitem določilu v zmyslu postave s 25. dne oktobra 1896. l. odračunavajo. Na to odgovarjam: Interpelacija podobnega obraza, katero je poslanec Pfeifer stavil v seji kranjskega deželnega zbora 1. dne februarja t. l., je bila povod, da so se v tem oziru zahtevala poročila od finančnega vodstva v Ljubljani in v Gradcu. Na podlogi teh pojasnil sem izdal nastopni razglas, ki naj služi vsem davčnim uradom in cenilnim komisijam kot navodilo pri določevanju osebne dohodarine:

Glede vračunjanja troškov, ki se porablajo za prenavljanje po trtni uši poškodovanih vinogradov, se sledeče določa v ravnilo: Ako oni vinogradniki, ki so dotične vinograde imeli že poprej, preden jih je ukončala trtna uš, prenavljajo tak vinograd, tedaj je troške prenavljanja odračuniti pri osebni dohodarini. Pri onih, ki

so si že opustošene vinograde kupili kot pašnike ali prazen svet ter jih sedaj prenavljajo, se iz tega navstali troški kot porabljeni zaboljšanje in pomnoženje premoženja v zmislu zakona s 25. dne oktobra 1896. l., ne odračunajo.

Kakor je razvideti iz te naredbe, bo davčna oblast pri odmerjanju osebne dohodarine s posestniki po uši opustošenih vinogradov, najblže razlagajoč zakonita določila, postopala tako prizanesljivo, kakor to žele gospodje interpelantje. Pri onih pa, ki vsled opustošenja nizke cene vinogradov v to porablajo, da take prostore kot pašnike itd. po ceni kupujejo ter jih s precejšnjim denarjem zopet spreminjajo v vinograde, se ne morejo troški odšteti pri odmerjanju davka, ker se v takem slučaju ne gre za investicije, pri katerih bi bilo mogoče odračunavati. Za take, ki sami niso trpeli nobene škode, marveč le vsled izgube drugih upajo pridobiti ugodno priliko za dobiček, pa tudi ne veljajo one ozira vredne razmere, na katere se interpelacija sklicuje.

Kajenje v vinogradih proti spomladnim mrazom.

Ne kmalu kak stan se mora boriti s tolikimi neprilikami, nesrečami in uimami kakor stan vinščakov. Zlasti so pa vremenske nezgode, ki mu delajo največ skrbi in škode. Komaj trta prične kazati spomladi nekoliko življenja in se brstje napenja, pa se vinščak trese pred mrazovi, ki navadno nastajajo v pričetku maja, in komaj čaka, da pratika naznani konec dobe „trijakov“. Kmetskega vremenskega pravila o trijaci pa ne smemo zasmehovati tja v en dan, ker ima dokaj resnice v sebi. Učenjaki so dokazali, da je spomladanski povratek k mrazu nekaj v vremenski vedi utemeljenega in da ti mrazovi nastopajo skoraj redno vsako leto v prvi polovici meseca maja. Kmetovalci so tudi opazili to ter so ta pojav spravili v zvezo s svetniki, katerih god se praznuje nekako ravno ob času, ko največkrat pritisne spomladanski mraz, to je na god sv. Pankracija (12. maja), sv. Servacija (13. maja) in sv. Bonifacija (14. maja) Te svetnike imenujejo Slovenci „trijake“, Nemci pa „ledene može“.

Spomladanski mrazovi morejo trtam silno veliko škodovati ter so skoraj hujši kakor toča; kajti ti mrazovi posode vinograde celih okrajev ali celo celih dežel, do čim toča navadno pobije le ožje pokrajine. Spomladanski mrazovi pa niso uima, proti kateri je kmetovalec brez sredstev, temveč se more proti njim prav uspešno boriti. Tako sredstvo je kajenje ali tvorjenje dima. Spomladanski mrazovi namreč nastanejo, kadar se vreme po hladnih deževnih dneh razjasni in je gore vnovič zapadel sneg, ker ponoči oddaja zemlja svojo toploto više stoječim mrzlim zračnim plastem. Ako v taki noči, ko pade toplomer do ledišča (0°) ali še niže, ne preprečimo daljnega ohlajevanja zemlje, oziroma nižjih zračnih plastij, potem nežni deli ozelenelih rastlin pozebejo. Tako ohlajevanje se prepreči z zažiganjem tvarin, ki goreče tvorijo veliko dima, da se vleže čez vinograde kakor kaka odeja, ki uspešno zadržuje ohlajanje. Mladim rastlinam pa ne škoduje samo mraz, ampak tudi solnce, ako hitro z vso svojo toploto posije na otrple rastline; zato se ob meglenih ali oblačnih jutrih ni bati slane in zato tudi proti gorkemu solncu pomaga gosta megla dima.

Kajenje proti spomladanskim mrazom je nekaj prekušeno dobrega in je na Francoskem in Nemškem po vinorodnih deželah dobro urejeno. Urejeno pa mora biti,

ako naj pomaga, kajti posamezniku ne pomaga delati dima, če ta ne naredi megle čez celo mrazu izpostavljeno gorico. V obrambo proti mrazu se torej morajo zediniti posestniki cele vinske gorice.

Da bo kajenje uspešno, nanese naj se kadilo na take kraje v vinogradu, ki so po skušnji najbolj podvrženi pozebi. Iz kadila naj se naredi kupci, ki naj so k večjemu po 15 m narazen. Kdaj naj se kadilo prižge, zavisí od toplote; če pade toplomer na 2° ali 1° zjutraj od 3. do 4. ure, porem je nevarnost za mraz, in kupci naj se zažgo.

Za kadilo naj se porabijo take gorljive reči, ki tvorijo veliko gostega dima, na pr. sveže vejevje igličevja, ali trske sploh, žaganje, pezdirje, slama i. t. d., katere tvarine se poškrope s katranom, ki dela posebno veliko gostega dima.

Katran se dobi v tvornicah za plin, a tudi naša družba ga rada priskrbi svojim udom po 3 gld. za 100 kg. Družba oddaja katran le v množinah po 200 kg. Sod je treba posebej plačati in stoji 2 gld 50 kr., a se ne zaračuna, če se vrne v teku tedna nepoškodovan in franko.

Novi davčni zakon.

(Dalje.)

III. Osebna dohodnina.

Po novem davčnem zakonu uvedene osebne dohodnine ni zamenjati s starim dohodninskim davkom, kateri se je plačeval poprej od obrtnih in trgovinskih podjetij, stalnih plač, nekatere vrste glavničnega dohodka i. t. d. Slednjega nadomestujejo sedaj po različnosti posameznih vrst davku zavezanih prejemkov pridobnina, rentnina in pa plačarina. Osebna dohodnina pa je čisto nova vrsta davka in se razločuje od drugih neposrednih davkov zlasti v tem, da zadeva ves, od koder koli izvirajoči dohodek ene osebe, ali prav za prav ene družine, v enaki meri. Drugi davki se nakladajo le na prejemke posameznih donosnih virov in v jako različni izmeri, na pr. po 1½ % od doneska hranilnih vlog, a po 22·7 % od zemljiškega dohodka.

V obče je osebni dohodnini zavezan vsak, kdor ima več kakor 600 gld. dohodkov na leto. Osebe pa, katerih vsi dohodki na leto ne presegajo zneska 600 gld., so osebne dohodnine proste.

Kot dohodek se tukaj smatra čisti dobiček, katerega donaša kako premoženje po odbitku stroškov in bremen, zvezanih s pridobitvijo tega dobička. Ako prejema lastnik kake hiše recimo 2000 gld. najemščine na leto, je ta najemščina donesek hiše, kateri je podvržen najemninskemu davku. Od te hiše pa bi imel plačevati 600 gld. hišnega davka in 900 gld. obrestij od vknjiženega dolga, za popravila in druge troške, torej ostane kot dohodek hiše le znesek 500 gld.

Dotični hišni posestnik bi bil prost osebne dohodnine, ako bi ne imel nikakih drugih dohodkov več, ker njegov letni dohodek ne presega 600 gld. Nasprotno pa bi se moral dohodek od hiše prišteti drugim dohodkom, bodisi od zemljišč, obrtov, stalne plače ali od vžitka itd. iste osebe ter vsota vseh dohodkov vzeti za podlogo obdačbi, čeprav posamezni dohodni viri ne donašajo čez 600 gld.

Vidi se torej, da bodo morali dohodninski zavezanci navadno plačevati dvojen davek, namreč od vsake vrste dohodka posebej: zemljiški, hišni, pridobninski, rentni davek ali plačnino, in potem še od vseh dohodkov

skupaj osebno dohodnino. Ta dvojni davek bode občutno zadel le premožnejše sloje. Navadni kmetovalci in obrtniki pa z ozirom na dohodninsko oprostitve za osebe z dohodkom, 600 glđ. ne presegajočim, in na v uvodu omenjeni davčni popust v obče ne bodo plačevali več, kakor dosedaj, čeravno se temu ali drugemu predpiše tudi osebna dohodnina, ktera je, kakor bomo pozneje videli, od manjših dohodkov primeroma jako nizka in brez vseh doklad.

Osebni dohodniki je zavezan skupni dohodek posameznih oseb, kteremu je treba prišteti tudi dohodke njihovih družinskih udov.

Kot družinski udje ali, kakor jih zakon imenuje, pripadniki hišnega gospodarstva, so zlasti zakonska žena, potem po davčnem zavezancu preskrbovani roditelji, otroci in vnuki, pastorki (pastorke) in rejenci (rejenke), tasti in tašče in pa zeti in sinuhe. Postranski sorodniki predstojnika hišnega gospodarstva, kakor so bratje in sestre, bratrance i. t. d., potem posli, hlapci, podnajemniki i. e., še ne prištevajo k pripadnikom hišnega gospodarstva.

Dohodka žene in otrok torej ni obdačiti posebej, ampak skupno z onim hišnega gospodarja.

Izjema je le tedaj, ako ti dohodki niso na razpolago skupnemu gospodarstvu, na primer, ako je zakonska žena ali otrok pod drugim varstvom ali kuratelo, ali ako dorastli otroci ali druge, med družinske ude vštete osebe niso v oskrbi gospodarjevi.

Za dohodke velja vsota vseh v denarju ali denarni vrednosti obstoječih prejemkov posameznih davčnih zavezancev, všteti najemno vrednost stanovanja v svoji hiši, ali drugačnega prostega stanovanja, in pa vrednost za svoje gospodarstvo porajenih pridelkov svojega kmetovanja in izdelkov svojega obrtovanja, kakor tudi drugačnih davčnemu zavezancu morda prihajajočih prirodninskih (naturalnih) dohodkov. Izredni prejemki iz dedščin, zavorovanja za življenje, daritev i. t. d. ne veljajo za davku zavezane dohodke. Dobičke iz prodaje imovinskih predmetov (zemljišč, hiš) je samo tedaj prišteti dohodkom, kadar se opravlja prodaja kot obrt ali špekulacijsko podjetje.

Pri pozvedbi davku zavezanih dohodkov je od prejemkov odbiti te-le stroške:

1.) Vse stroške, uporabljene v dosego, zavarovanje in vzdržavo dohodkov, zlasti stroške za upravo, obrat in vzdržavo.

Za obratne in vzdržavne stroške je zlasti šteti stroške za vzdrževanje in obnavljanje gospodarskih poslopij, delavskih stanovanj in drugih gospodarskemu obratu služočih ali zagotavljačih ga stavbnih naprav (jezov, zidov, plotov, potij, mostov, vodnjakov, vodovodov, zatvornic, razmakalnih naprav) dalje za vzdržavo in dopolnitev živega in mrtvega gospodarskega inventarja.

2.) Zavarovalne premije za vse vrste zavarovanja zoper škodo in za zavarovanje življenja.

3.) Prispevke za blagajnice v zavarovanje bolnikov, zoper nezgode, za starost in onemoglost, za vdovske, sirotinske in pokojninske blagajnice ali enake zavode.

4.) Vse neposredne davke, izvzemši osebno dohodnino, potem deželne, okrajne, občinske in drugačne doklade ali nje nadomestujoče skladne prispevke za javne namene.

5.) Obresti (ne pa povračila glavnice) od opravičnih in zasebnih dolgov in pa drugačna na posebnih pravnih naslovih sloneča, dohodke trajno zmanjšujoča bremena, kakor so na pr. izgovorjeni užitki in preživitki.

Odbijati se ne smejo zlasti:

1.) Uporabe za izboljšavo ali pomnožitev imovine, kakor so glavnične naložbe, naložbe za razširjenje, opravila, odplačilo dolgov in pa poprave, kterih ni šteti samo za stroške, ki jih terja dobro gospodarstvo in ki se zaglagajo iz obratnih prejemkov.

2.) Izgube, ki zadevajo samo imovinsko osnova.

3.) Obresti za lastno glavnico davčnega zavezanca, naloženo v kakem podjetju.

4.) Stroški za stanovanje in hrano davčnega zavezanca in pa njegovih svojcev in poslov, ki jih ima on za osebno strežbo, všteti denarno vrednost za te namene porabljenih izdelkov in blaga lastnega kmetijskega ali obrtnega obrata. Prehrano v lastnem gospodarstvu trajno uporabljenih družinskih udov pa je vračunati med obratne stroške. Istotako vse stroške za posle in pomožne osebe, kteri se uporabljajo pri obdelavi zemljišč, izvrševanju obrtov ali pri drugih podjetjih davčnega zavezanca.

5.) Darila, darovi in podpore, v kolikor so prstovoljni in se ne morejo računati med stroške, ki so v zvezi z dosego dohodkov.

(Dalje prihodnjic.)

Zakaj moramo rastlinam gnojiti?

Znano nam je, da potrebuje rastlina ravno tako živeža za svojo rast, kakor živina. Čim boljše krmo daješ živini, tem več koristi imaš od nje; če pa živino slabo ređiš, ne moreš od nje kaj prida zahtevati. Ravno to velja tudi za rastline. Če morajo rastline po njihah le živetariti ob slabem in nezadostnem živežu, ne smemo pričakovati bogatih in dobrih pridelkov.

Kadar rastline požanjemo, odvezamemo zemlji vse tiste snovi, ktere so rastline povzile iz zemlje. Po vsaki žetvi postane torej zemlja revnejša na vseh tistih snoveh, ki se nahajajo v požetih rastlinah. Ko bi le sejali in želi, morala bi zemlja v malo letih tako opešati, da bi postala čisto nerodovitna.

Če bi vzrastle rastline ostale na mestu in zopet strohnele in segnile, tedaj bi zemlja ne opešala, temveč bi celó obogatela na rastlinskem živežu, in sicer zaradi tega, ker bi prišle v zemljo na ta način tudi vse tiste snovi, ktere so rastline dobile iz zraka. In res nahajamo tako rodovitno zemljo še v krajih, kjer je zemlja dolgo časa neobdelana ležala, in kjer so jo začeli še le sedaj obdelovati, kakor na pr. na Ogerakem, Ruskem in v Ameriki. Po teh krajih je zemlja tako bogata na rastlinskem živežu, da dobivajo gospodarji na njej najboljše letine brez vsega gnoja.

Toda pri nas nimamo takih zakladov v zemlji. Če bi zemlji ne vračali tistih snovij, ktere smo ji odvzeli v pridelkih, opešala bi nam popolnoma. Res je sicer, da se zemlja neprenehoma razkraja in da nastajajo pri tem vedno nove redilne snovi, a vender se na ta način dosti premalo živeža pripravi. Zategadelj je treba, da porabljeni živež zopet nadomeščamo, in to se godi z gnojenjem. Gnoj je rastlinski živež, kajti z njim spravljamo v zemljo vse tiste snovi, ki so potrebne za rastlinsko rast.

Vse snovi, ktere potrebuje rastlina za življenje, mora dobiti v se, da se zgradi njeno telo. Kakor potrebuje zidar različnega gradiva za zidanje, namreč kamenja ali opeke, peska, apna in vode, in kakor se njemu delo ustavi, če mu zmanjka le ene ali druge snovi, ravno tako je tudi pri rastlinah. Če jim zmanjka v zemlji ene ali druge redilne snovi, ki je potrebna za življenje, pa ne morejo dalje rasti.

Nekterih redilnih snovij se nahaja toliko v zraku in zemlji, da jih nikoli ne zmanjka za rastline. Zaradi takih snovij seveda ni treba zemlje gnojiti. Zeló važne za nas so pa vse tiste redilne snovi, katerih se v zemlji in zraku malo nahaja, katerih pa naše rastline veliko porabijo, tako da jih hitro zmanjka.

Zaradi ogljika, vodika in kisika ne gnojimo, ker je teh prvih dosti v zraku, vodi in zemlji. Na nje se torej ni treba ozirati. Vse drugače pa je z dušikom, kterege dobivajo rastline v podobi amonijaka in solitrove kisline. Ker nastajata ti dve snovi le iz gnijočih rastlinskih in živalskih tvarin, torej iz gnoja, zato moramo zemljo tudi gnojiti, da dobé rastline dovolj tega živeža.

Med redilnimi snovmi, ktere smo našli v pepelu, je posebno važna fosforova kislina, ker se te v zemlji prav malo nahaja, rastline pa je veliko potrebujejo; posebno veliko je potrebujejo rastline, ktere pridelujemo zaradi semena, na pr. žito, sočivje, lan itd. Ko bi z gnojem ne dodajali zemlji fosforove kisline, zmanjkalo bi je hitro v zemlji. Razven fosforove kisline rabijo rastline tudi veliko kalija, kterege v zemlji tudi rado zmanjka. Veliko kalija rabijo posebno tiste rastline, ki imajo dosti listja ali perja, kakor krompir, pesa, repa, trave itd.

Vseh drugih redilnih snovij je pa dosti v zemlji, tako da jih nikdar ne zmanjka. Edino le apna, kterege ljubijo posebno stročnate rastline, kakor fižol, bob, detelja itd., je v nekterih zemljah premalo, tako da ga je dobro dodajati za te rastline.

Koliko najvažnejših redilnih snovij odvezamemo zemlji v letnih pridelkih, nam kažejo sledeče številke:

Če pridelamo 10 q (meterskih centov) pšenice in 20 q slame, odvezli smo zemlji s tem okoli 30 kg dušika, 17 kg kalija in 12 kg fosforove kisline.

V 100 q krompirja (brez vštete krompirjevke) odvezamemo zemlji 34 kg dušika, 58 kg kalija in 16 kg fosforove kisline.

V 10 q sena odvezamemo zemlji 15 kg dušika, 16 kg kalija in 4 kg fosforove kisline, v ravno toliko množini domače detelje pa 19 kg dušika, 18 kg kalija in 5 kg fosforove kisline.

Ker rastline teh treh redilnih snovij, namreč dušika, kalija in fosforove kisline, največ porabijo, v zemlji se jih pa le malo nahaja, zato moramo skrbeti, da jih v gnoju zopet povrnemo zemlji. To je torej glavni namen gnojitve. Ko bi teh snovij zemlji ne vračali, postala bi v malo letih popolnoma nerodovitna.

Z gnojenjem pa zemlji ne vračamo le najvažnejših redilnih snovij, zato da jo ohranimo rodovitno, ampak dandanes moramo gledati, da rodovitnost zemlje kolikor mogoče povečamo. V sedanjih časih, ko se ljudje vedno bolj množé, moramo na majhnem prostoru veliko pridelati. Zato pa je treba, da tako gnojimo, da najdejo rastline dosti živeža v zemlji, ker le pri bogatem živežu bodo tudi bogato rodile. Torej gnoj in zopet gnoj! Nikdar ga ni preveč pri gospodarstvu, čeprav se sem ter tja naši gospodarji hvalejo, da ga imajo dosti. To ni res! Mogoče je, da ga imajo dosti za njive, toda kje so pa travniki in druga zemljišča?

Lahko trdimo, da je gnoj najdragocenejša tvarina v gospodarstvu, kajti po njem se ravna množina in kakovost letnih pridelkov; čim več je teh, tem lepši so gospodarjevi dohodki.

Novi civilno-postopni zakoni.

Piše Ivan Kavčnik, c. kr. sodni tajnik.

(Dalje.)

2. O postopku.

a) O narokih (Tagsatzungen) in rokih (Fristen).

Iz zgodovine nam je znano, da se je v vsakem narodu v prvotnih časih, ko veda pisanja v njem še ni bila razvita, sodstvo vršilo ustno. Tako je v naših pradedih, starih Slovencih, župan z 12 sodniki sodil spore med členi svoje župe ustno, ter je glasove, ktere so v svrhu razsoje oddali sodniki za tožnika ali proti njemu, začrtal na „rovaš“*, na to pa odločil po večini glasov, ter razglasil sodbo. Ko pa so narodi napredovali in se je veda pisanja in čitanja vedno bolj širila, tedaj se je ta prvotni kulturni element porabil tudi v sodstvu. Pravde so začeli pisati in izdajati pismene sodbe. Ustnost je popolnem izginila. Le, kar je bilo zapisano v spisih, to je veljalo, drugega nič. (Quod non est in actis, non est in mundo). Na tem stališču je bil tudi naš stari civilno-pravdni red. Uže začetkom tega stoletja, da, celo uže ob postanku starega našega pravnega reda leta 1791., pa so se začele oglašati zahteve za usten postopek. Najprvo so si ga ustvarili Francozi, zatem Nemci. Mrčnja proti pismenosti je bila tolika, da so jo Francozi in Nemci iz pravd skoro do cela izrinili. Pravnih govorov strank skoro nič ne zapisujejo. Le sodba se izja poleg ustne razglasitve na zahtevanje tudi pismeno. V njej pa je v posebnem oddelku naveden stvarni položaj pravde, kakor izhaja iz navajanj strank.

Naš novi pravdni red pa tega principa ni docela sprejel, ampak je spojil ustnost s pismenostjo. Dejanske navedbe strank in prič se morajo zapisovati. To pa zahtegadelj, ker se v prizivnem postopku (t. j., ako vsled pritožbe proti sodbi prvega sodnika pride pravda pred prizivno sodnijo) razprava ne vrši čisto na novo, kakor v Nemcih in Francozih, ampak le na podlogi dejanskega položaja, kakor ga je dognal prvi sodnik.

Trije znaki so, ki prevevajo vsako ustno postopanje, in tako tudi postopanje po našem zakonu: ustnost, neposrednost, javnost.

Pomen ustnosti je, da mora za razsojo veljati samo tisto, kar se je navedlo v ustni razpravi. Če bi se torej kaka okolnost, ki v razpravi ni prišla na dan, nahajala v spisih, ki se sestavijo, ali katero stranki podasta tekem pravde, onda se pri razsoji ne sme upoštevati. Neposrednost je to, da stranki neposredno (to je ne s sredstvom spisov) razpravljata sporno stvar pred sodnikom, in javnost, da sme razpravam prisostvovati vsak odrasel človek. Ti trije znaki so bistven del novega postopka. Javnost se sme izključiti samo tedaj, ako oziri na javno nravnost (na pr. v pravnih zaradi ločitev zakona) ali javno varnost to zahtevajo, ali pa če je nevarnost, da bi se javnost v svrhu motenja razprave utegnla zlorabiti.

Za vršitev ustnih razprav se določa narok (Tagsatzung), t. j. dan, ob katerem se stvar razpravlja. V prejšnjem takozvanem ustnem in v sumarnem postopku smo tudi imeli naroke, ob katerih pa se ni ustno razpravljalo, ampak samo zapisovalo na dolgo in široko, kar je navajala ta ali ona stranka. Ti naroki so se morali pričeti še le uro po določenem času. Če je bil torej narok določen na 9. uro dopoldne, pričel se je še le ob 10. uri. Sedaj pa se naroki pričenjajo točno ob tisti uri, na katero so določeni. Če stranka ne pride ob tej uri,

* Primerjaj: Janko Babnik: Sledovi slovenskega prava. 1884.

zadenejo jo nasledki kontumaca. To je potreba naglašati, da se nikdo ne bode več zanašal na takozvano uro čakanja, ampak da pride točno k razpravi in se tako izogne kontumaciranju. Po starem pravnem redu je bilo običajno, čeprav v zakonu ne povsem utemeljeno, da sta stranki naroke poljubno prenašali. To je bil glavni vir dolgotrajnosti in druginji pravd. Odvetniki so šestokrat po 10 in večkrat prenesli narok, ki je bil itak določen na precej oddaljen čas. Tako prenašanje pa je sedaj do cela izključeno. Niti na obojestranski soglasen predlog strank se narok ne sme preložiti. Možno preložiti ga je le v teh le slučajih:

1.) Če kaka stranka k naroku vsled nepremagljive ali pa vsaj zelo odvažne ovire priti ne more, osobito če bi stranka vsled nepreložitve trpela škodo, ktera se ne more več popraviti;

2.) če sodnija vsled drugih neodločljivih opravkov, ali pa v obče iz tehtovitih vzrokov naroka ne more vršiti;

3.) če je treba provesti dokaze, katerih sodnija ne more takoj dognati (na pr. če je treba ogleda na lici mesta, ali listin, katerih ni pri roki, ali zaslišavati priče, katerih stranki nista privedli k razpravi);

4.) če sodnija tudi sicer pri določenem naroku razprave ne more dognati.

Vidi se torej, da stranki iz svoje volje prav nič ne moreta vplivati na vršitev razprave, ampak da je prenos razprave mogoč le iz zelo važnih, od volje strank popolnem neodvisnih razlogov.

Če stranki nimata pravice, naroke poljubno prelagati, vendar pa je tudi mogoče, da vplivata na njih vršitev. Saj bi bilo vendar prestrogo, da bi se pravda, ko je tožba vložena, morala dognati. Često se dogodi, da se toženec, dobivši tožbo v roke, začne s tožnikom pogajati. Taka pogajanja pa pogosto trpijo dalje časa in bi se do naroka, kateri se mora določiti najdalje za 14 dni po vložnem spisu (tožbi), ne mogla dognati. Uvažujoč take odnošaje pa zakon dopušča, da smeta stranki skleniti, da naj pravda počiva (Ruhens des Verfahrens). Ta svoj sklep morata naznaniti sodniku. Počivanje pravde ima to posledico, da se pred pretekom treh mesecev ne sme obnoviti. V tem času pa se izvensodna pogajanja gotovo lahko končajo, in če so ostala neuspešna, se bo nadaljevala pravda. Počivanje pa nastopi tudi tedaj, če k naroku ne pride nobena stranka. Če torej stranki pravde nočeta takoj končati, obrezuspešita narok, in pravda počiva 3 mesece. —

Povedal sem uže, da naš postopek ni popolnoma usten, ampak deloma tudi še pismen. Prav zaradi tega pa so v posamičnih položajih pravde dopustni spisi, ktere stranka vloži pri sodniji. Tako na pr. odgovor na tožbo v postopku pred sodnimi dvori. Za take spise pa so določeni roki (Fristen), v katerih se morajo vložiti. Trajnost teh rokov je ali uže po zakonu določena (na pr. priziv proti sodbi ali rekurz proti kaki odločbi se mora vložiti v 14 dneh po dostavitvi sodbe ali odloka), ali pa jih določi sodnik (na pr. rok za odgovor na tožbo). Prvo navedeni roki se ne morejo nikdar podaljšati, drugo navedeni pa samo tedaj, ako stranka spisa vsled nepremagljivih, ali pa vsaj zelo važnih ovir, osobito, ako bi nastopila nenadmetna škoda, v določenem roku ne more vložiti.

Če si narok ali rok zamudil, potem si kontumaciran, to se pravi, izključen si od oprave tistega pravnega čina, za ktere ga je bil narok ali rok določen. Ako pa dakažeš, da je zamudo zakrivila nenadna, ali neodvračljiva ovira, potem se na tvoj predlog dovoli, da se pravda postavi v prejšnji stan, in zamujene

pravdne čine bodeš mogel opraviti naknadno. Vendar pa bodeš moral povniti nasprotniku stroške, ktere je imel vsled postopanja o postavitvi v prejšnji stan.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— **Nov škodljivec sadnemu drevju.** Ni dosti, da imamo že celo krdele sadnih škodljivcev; iz Amerike preti našemu domačemu sadjarstvu nova nevarnost, in sicer gre tukaj za neko rastlinsko uš, tako zvani San Jose-ov kápar (*Aspidiotus perniciosus*), ki se močno prikazuje v Zedinjenih državah in zlasti v Kaliforniji, se naglo plodi in sadna drevesa uniči v treh letih. Ta kápar, ktere ga nevéščaki zbok nezatne barve le težko spoznajo, se razvija in plodi, ko je prezimil na drevesni skorji, že prav rano spomladi in da 4 do 5 zarodov. Mlade uši se naselijo tekom leta po vseh drevesnih delih, tvoreč majhne ščite, in začnejo svoje pogubno delo. Uš živi po vsakovrstnem drevju in jagodičastem grmičju in se razširja le na ta način, da se prenese, ker uši niso krilate. Ker San Jose-ov kápar napada vse drevesne dele in se nahaja tudi po listju in sadju in ker se vsako leto izvozi veliko ameriškega sadja v Evropo, preti nevarnost, da se ta nova kuga zatrosi tudi k nam. Posebno nevarno pa je prejemati blago iz drevesnic imenovanih okuženih krajev. Ker je dobro blago tako blizu ter potrebna drevesa in cepiče lahko dobivamo iz domačih drevesnic in sadovnjakov, zato tudi ni sile, da bi se obračali v daljnjo tujino. Posestniki drevesnic pa bodo morali biti v takem slučaju na svojo korist in na korist domačega sadjarstva prav previdni in oprezni.

— **Stara moka.** Znano je, da moka, dlje časa v vrečah ali drugih posodah hranjena, povzroča posebne pojave, če se povžije. Če se moka, ki je najmanj eno leto stara, izčrpa z etrom in se izvleček pusti, da shlapi, zaostane neka tolšči podobna snov kisle reakcije s prav neprijetnim duhom in rezkim okusom. Ako se ta snov obdeluje z vodo na toplem ter se potem vodena tekočina, ko se je ohladila, odtoči kaže ta tako reakcijo, kakor ob pričujočnosti alkaloidov. Etrov izvleček, z vodo in novo moko pomešan, daje testo, ktero ima smrtonosen učinek, če je bila moka 18 mesecev stara, na primer pri vrabcih, dočim je nova moka sama čisto neškodljiva. Po raziskavah Balland-ovih izvira škodljivost stare moke najbrž od izpremenjenega lepiva; zategadelj je treba previdnosti, če se porablja stara moka, ki naj se, če mogoče, sploh ne vživa.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 71. Na svojem mareličnem drevju opazujem letos bolezen, ktera sicer ni nova, a letos nastopa tako močno, kakor ni poprej nikdar. Lanski pogonjki, ki so sedaj bujno ozeleneli, kar naenkrat ovenejo, listje je poparjeno in slednjič se pogonjek posuši in na vejici se naredi kaplja smole. Prikazen sem natančno opazoval, a nisem opazil nobenega škodljivca. Napadeno je pa staro in mlado drevje. Kakšna bolezen je to in kako se zdravi? (A. Ž. na L.)

Odgovor: To bolezen, ki je lastna tudi breskvam, povzroča gliva „*cytospora rubescens*“. Ono, kar Vi imate za kapljo smole, je gruča glivičnega trosca. Ta bolezen se zatira s skrbnim porezavanjem vsega uže suhega in napadenega lesa (ki se izdaja z zarjavelo barvo). Vsi odrezki se morajo požgati, da se zapreči razplojevanje glive.

Vprašanje 72. Ali ni prepozno še sedaj saditi špargljeve korenine; ali velja še saditev meseca maja? (A. K. v Š.)

Odgovor: Tudi sedaj se dajo špargljeve korenine, ali bolje rečeno rastline saditi, toda ravnati je treba skrbno, kakor

pri presajanju ozelenelih rastlin sploh, drugače uspeh ni zadosten. Ker rastline v tem času uže rastejo, pazite, da med presajanjem ostanejo sveže, in ne zabite na primerno zalivanje.

Vprašanje 73. Imam letos kuhano žganje, ki leži uže od srede meseca februarija v čisti posodi, pa se ne očisti. Nekaj žganja se je tudi prismojilo in ima zoprni duh po dimu. **Kako naj žganje očistim**, oziroma, ali naredim prav, če je še enkrat prekuham? (J. K. v P.)

Odgovor: Vsako žganje, razven čiščenega (rafiniranega) špirta, ima v sebi snovi, ki so raztopljene v zadosti močnem alkoholu. Če žganje ni dovolj močno, t. j., če ima v sebi pre malo alkohola, potem je kalno in drugega sredstva ni, kakor prekuhati je, t. j. narediti je močnejše. Tudi žganje, ki je izkuhan iz prismojenih tvarin, morete s prekuhanjem popraviti, oziroma zboljšati, vendar kuhajte to posebej, ker je mogoče da preide v novo žganje vendar nekaj onih kemijskih snovij, ktere se so stvorile, ko se je žonta prismojila.

Vprašanje 74. Čujem, da je neke vrste šotnica, ki se nemški zove „Torfnull“, dobro sredstvo za razkuževanje in odpravljanje smradu po straniščih. **Kaj je ta šotnica, kako se rabi in kje se dobi?** (M. L. pri sv. A.)

Odgovor: To je skoraj kot moka droben in presejan šotni drob, ki se prav priprosto rabi za nastelj v straniščih. Učinek je jako dober. Pri Ljubljani je tvornica za šotni drob. Zalego ima Lenče na Laverci pri Ljubljani.

Vprašanje 75. Na lepem travniku se mi je zaplodila konjska meta, podobna konoplji, ki se širi kakor predenica, ter travo zatira. **Kako se zatira konjska meta?** (J. R. v K.)

Odgovor: To, kar Vi imenujete konjsko meto, more biti gozdna ali pa povodna meta. Obe vrsti rasteta le na vlažnih tleh, zato se najhitreje zatreta z osušenjem dotičnega zemljišča. Pomaga pa tudi pridno ruvanje.

Vprašanje 76. **Kako se zatira bramor na zelenjainih gredah?** (F. Z. v K.)

Odgovor: Bramorja ni lahko zatreti; največ pomaga še krt. Razna sredstva, ktera priporočajo za njega zatiranje, ne veljajo mnogo. Največ se še opravi, ako se poišče gnezdo in se hkrati zatira vsa zalega. Gnezda ni težko najti, ovadijo je vsihajče rastline.

Vprašanje 77. **Kje se dobi mrčesni klej**, kterega priporočate v odgovoru na 66. vprašanje kot sredstvo za zatiranje zmrzlikarja? (J. B. v Š.)

Odgovor: Mrčesni klej prodaja v Ljubljani C. Holzer na Dunajski cesti.

Vprašanje 78. **Po tukajšnjih vinogradih se je letos pokazalo silno veliko gosenic** ktere objedajo trane oči in mlade poganjke. Ali je ta gosenica zelo škodljiva in kako se zatira? (Bl. T. v Gl.)

Odgovor: Poslana škodljivka je gosenica metulja, ki se zove grozdni sukač ali kiseljak (*tortrix ambiguella*). Kiseljak more postati v vinogradih silno škodljiv. Spomladi, navadno meseca maja, priltezejo iz prezimelih bub majhni rumenkastorjavi metuljčki, ki se čez dan skrivajo pod trtnim listjem, po noči pa letajo okoli. Oplojena samica izleže 30—40 jajčec v grozdke, in iz teh (meseca maja in junija) izlezle gosenice pripredejo nekoliko listkov k grozdu, kterega pojedjo. Te gosenice se čez 3—5 tednov zopet zabubijo in iz njih izlezejo julija ali avgusta meseca drugi metuljčki, ki potem ležejo jajca na že zoreče jagode. Iz teh jajčec izlezle gosenice se zavrtajo v jagode in srkajo iz njih sok, pustivše za seboj luknjico skozi katero pada blato. Tako prevrtana jagoda se v toplem vremenu posuši, v vlažnem pa začne gniti. Ena gosenica prevrta mnogo jagod. Jeseni se ta gosenica zabubi in kot taka prezimi. Koder je teh škodljivcev malo, se pokončujejo s tem, da se maste gosenice, predno cveto trte, pozneje napadene jagode pa se obi-

rajo in pariyo z vrelo vodo. Kjer pa se kiseljak leto za letom pokazuje v velikem številu, poškrope naj se s škropilnico v debelih curkih vsi grozdki, in sicer pred cvetjem, z zmesjo iz 3 kilogramov mazljivega mila, ktero se raztopi v gorki vodi, potem iz 1½ kilograma mrčesnega prahu ali 8 litrov tobakove vode, v kateri se je skuhalo 1—2 kg tobaka. Ti zmesi se doda toliko vode, da je vsega skupaj 100 litrov. Ta zmes pomori vse gosenice. Mnogo metuljev se tudi pokonča, ako se ponoči v vinogradu napravi ogenj. Metuljčki lete proti svetlobi in se ožgo.

Vprašanje 79. **Sejal sem uže večkrat borovo in je-
lovo seme, a vselej brez uspeha.** Kdaj in kako naj sejem, da mi seme vzkali? (M. T. v L.)

Odgovor: Da Vam seme ni vzkalilo, bo bržkone vzrok slaba kakovost, ker sta pri Vas zemlja in podnebje prikladna. Sejte seme zgodaj spomladi v vrste v zrahljano zemljo. Ko začne seme kaliti, naj se mu pomaga, ako se je naredila na površini skorja, vsled česar kaleče rastline ne morejo na dan. Kjer se rada nareja skorja, in to je na vaši težki zemlji, tam je dobro, gredice pokriti precej po setvi z mahom ali s protjem, da se zemlja ne more tako lahko osušiti; ko začne seme kaliti, se mora seveda ta odeja odstraniti.

Vprašanje 80. Telica, ki stoji v hlevu zraven kobile, ji je zgrizla rep, da je kobilu grdo videti in se ne bo mogla braniti muh. **Kaj naj stoim, da pospešim kobilu rast repa?** (A. K. v B.)

Odgovor: Rast žime na repu Vaše kobile pospešite, če rep sploh čedite, kolikor mogoče, t. j. ga večkrat dobro operete, in zlasti kožo pod žimo skrbno snažite. Pri tem delu se je pa posluževati le čiste vode in ščeti, nikdar ne štrigla. Da se žima ne zaplete skupaj, kar otežuje snaženje in se tudi pri snaženju žima izpuli, morete ob času, dokler ni muh, rep spletati.

Gospodarske novice.

* **Uvažanje saharina (cukerina) je prepovedano.** C. kr. vlada je prepovedala v dogovoru s kr. ogerskem ministertvom na podstavi zakona s 25 dne maja l. 1892. uvažanje saharina in enakih z drugim imenom zaznamovanih sladil (na pr. metil saharin, sukrol, cukerin, dulein, kristaloza i. t. d.), kakor tudi s temi tvarinami pomešanih sirupov. Za taka umetna sladila se štejejo vsi kemijski izdelki, ki niso ogljikovi hidrati. Ta prepoved pa ne zadene lekarnarjev, ki morejo dobivati te izdelke pod posebnimi uveti. Prepoved je stopila takoj v veljavo.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V a b i l o

vsem sadjarskim veččakom, vnetim sadjarjem in sploh posepeševateljem našega sadjarstva, da se blagovole v prid dolenjskega sadjarstva udeležiti

zborovanja sadjarjev,

ktero priredi kmetijska podružnica v Novem Mestu v četrtek po binkoštih, t. j. 2. dne junija t. l. ob 10. uri dopoldne v dvorani mestne hiše v Novem Mestu.

V Z P O R E D :

Razgovor o vseh vprašanjih, zadevajočih povzdigo sadjarstva na Dolenjskem, zlasti pa o sledečih vprašanjih:

1.) Kteri kraji na Dolenjskem so posebno pripravi za pridelovanje sadja in kako bi bilo po teh krajih razširjati umno sadjarstvo in pospeševati sadno kupčijo?

2.) Ktera sadna plemena in ktere vrste sadja naj se po teh krajih zasajajo v veliki meri, da se povzdigne sadna kupa in sadjarstvo postane bolj dobičkonosno?

Odbor kmetijske podružnice v Novem Mestu,

21. dne aprila 1898.

V. Rohrman s. r., načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Begunjah, ki bo v nedeljo, 8. dne maja t. l. popoldne po večernicah v šolskem poslopu.

VZPORED:

- 1.) Poročilo o stanju podružnice.
- 2.) Poročilo o računih.
- 3.) Predlogi za občni zbor v Ljubljani.
- 4.) Volitev podružničnega zastopnika za občni zbor v Ljubljani.
- 5.) Različnosti.

Ker bo tudi pogovor o sadjarski zadrugi, vabi odbor uljudno vse, tudi neude, kateri se zanimajo za stvar.

Kmetijska podružnica v Begunjah (Gorenjsko),

21. dne aprila 1898.

Val. Zavrl s. r., načelnik.

Št. 5864.

Razglasilo.

Na podstavi zadnjih uradnih izkazov o nalezljivih živinskih boleznih na Ogerskem in Hrvaško-Slavonskem in zadnje čase zanesenih kužnih boleznij c. kr. deželna vlada dotlej, dokler se ne ukaže drugače, v zmislu razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari s 16. dne aprila 1898. leta, št. 11.776., ukazuje nastopne zaporne odredbe zoper uvažanje prežvekovavcev in prasičev na Kranjsko.

A. Proti Ogerski.

1.) Zaradi plučne kuge

je uvažanje goveje živine prepovedano iz komitatov: Orava, Liptov, Nitra, Požunj (izvzemši ozemlje otoka Čalokez), Sepeš, Trenčin in Turec, kakor tudi iz sodnih okrajev Dolnji Vacov (Gedelov) in Gornji Vacov komitata Pešta-Piliš-Šolt-Kiškun, potem iz sodnega okraja Rajka komitata Moson in iz kraljevega svobodnega mesta Požunj;

2.) zaradi svinjske kuge

je uvažanje prasičev prepovedano:

- a) iz komitatov: Bereg, Fejer, Nógrad, Pešta-Piliš-Šolt-Kiškun (z izvzetim svinjskim pivališčem Kőbanya [Steinbruch]), Sabolč, Satmar, Tolna, Torontal, Veszprim in Zemplén, potem
- b) iz kraljevih svobodnih mest: Komarno, Maroš-Vašarhely in Šopronj.

B. Proti Hrvaško-Slavonski.

1.) Zaradi svinjske kuge je uvažanje prasičev prepovedano iz kraljeve velike županije Belovar-Križevci in iz mestnih okrajev, ležečih v tej veliki županiji;

2.) zaradi kužnih ovčjih kozá je prepovedano uvažati ovce iz velikih županij Modruš-Reka, Lika-Krbava in iz mestnih okrajev, ki leže v teh velikih županijah.

Določila o uvažanju zaklanih prasičev v nerazkovanem stanju, tako da se jih drže še ledvice in da je nedotaknjena ledvična mast, v konsumni kraj Ljubljana na Kranjskem ostajajo še nadalje v veljavnosti.

Iz ostalih neokuženih komitatov in mestnih okrajev Ogerske in Hrvaško-Slavonske je uvažanje prežvekovavcev v obče, pitanih prasičev (z najmanj 120 kilogrami žive teže) pa samo po železnici in samo v mestno klavnico v Ljubljani dopuščeno.

Te nove odredbe stopijo v veljavnost

23. dne aprila 1898. l.

ter se namesto onih, ki so bile ukazane s tuuradnim razglasom s 14. dne marcija t. l., št. 4054., in so s tem razveljavljene, razglašajo z dodatkom, da se njih prestopki kaznujejo po zakonu s 24. dne maja 1882. l., drž. zak. št. 51., odnosno po § 46. splošnega zakona o živinskih kugah in po izvršitvenem ukazu, izdanem k temu zakonu.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 20. dne aprila 1893.

Št. 5591.

Razglas.

Na podstavi člena V. z nemško državo sklenjenega dogovora o živinskih kugah s 6. dne decembra 1891. l. in točke 5. k temu dogovoru spadajočega končnega zapisnika (drž. zak. št. 16. iz l. 1892.) ministerstvo za notranje stvari dotlej, dokler se ne ukaže drugače, brezpogojno prepoveduje uvažati govejo živino v kraljevine in dežele, zastopane v državnem zboru, iz nastopnih zapornih ozelemej nemške države, v katerih je razširjena plučna kuga, in sicer: Iz vladnih okrajev Devin, Stralsund, in Merseburg v kraljevini Pruski;

Ta prepoved stoji na mesto prepovedi, izdane vsled razpisa c. kr. ministerstva za notranje stvari z 11. dne februarja 1898. l., št. 4784., oziroma vsled tuuradnega razglaša s 17. dne februarja 1898. l., št. 2697.

To se vsled razpisa visokega c. kr. ministerstva za notranje stvari z 11. dne aprila 1898. l., št. 11.460., daje na znanje z dodatkom, da se prestopki te brezpogojne uvozne prepovedi kaznujejo po državnem zakonu s 24. dne maja 1882. l., št. 51., oziroma po § 46. občnega zakona o živinskih kugah in k temu zakonu izdanega izvršitvenega ukaza, drž. zak. št. 35. in 36. iz l. 1880.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, 14. dne aprila 1898.

Listnica uredništva.

Fr. V. v V. Obrnite se na tvorničarja L. Grilca v Zgošah pri Lescah.

G. R. v K. Snovanje majhnih zavarovalnih društev proti nezgodam pri živini Vam kar najtopleje priporočamo. V to svrhu Vam priporočamo, poslužiti se preskušanih pravil takih društev na Nemškem in ne ustrašiti se njih strogosti. Strogost je posledica skušnje. Pravila, kakeršna imajo enaka društva na Primorskem, se nam zde preveč popustna in bojimo se, da ta društva izuči škoda. Končno Vas moremo opozoriti, da tako zavarovalno društvo brez tesne zveze z živinozdravnikom ne more uspevati. Od odškodnine izključite škodo po kužnih boleznih in po napeptosti (žabčnosti).

J. P. v V. Drevje Vam gloda krtica, katero zatirajte po navodilu, ki je objavljeno v zadnji številki „Kmetovalca“ med vprašanji in odgovori.

B. P. Postavljanje prodajalnih miz, lop ali šotorov ob semnju ali drugih prilikah na zasebna tla ni dovoljeno brez dovoljenja lastnika dotičnih tal.

R. v G. P. Dub po karbolineju v ledenici se bo dal odpraviti le s prežračevanjem, seveda, kadar bo ledenica prazna.

A. P. na J. Drakrat od ene in tiste reči ne more nikdo tirjati od Vas užitninskega davka.

J. M. v Z. Dotični mrčes je krvava uš, katero zatirajte, kakor smo že opetovano pisali v tem listu.

J. P. v D. Ob presajanju takega mladega drevja Vam bo dober mešanec ali pa dobra vrtna zemlja bolj služila kakor umetni gnoj.

M. L. pri Sv. A. Vino se čisti z želatino na način, kakor smo ga že večkrat opisali.

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje Gustav Pirc, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na celi strani 16 gld., na 1/2 strani 8 gld., na 1/4 strani 5 gld. in na 1/8 strani 3 gld. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah štev. 3.

Št. 8.

V Ljubljani, 30. aprila 1898.

Leto XV.

Tržne cene.

Deželni pridelki:

V Ljubljani, 30. aprila 1898. (Izvirno poročilo.)

Semena: Domača detelja novo blago gld. 30.— kr. do gld. 35.— kr.; nemška detelja (lucerna) gld. 45.— kr. do gld. 55.— kr.; gorenjska repa gld. 30.— kr.; laneno seme, domače ozimno gld. 11.25 kr.; konopno seme gld. 11.— kr. do gld. 11.25 kr.; kuminovo seme gld. 25.— kr. do gld. 26.50 kr.

Fižol: Budeči ribniški gld. 8.— kr.; urdeči Hrvat gl. 8.— kr.; prepeličar (koks) gld. 11.50 kr. (Vse cene semen in fižola veljajo za 100 kg čistenega blaga, kakor ga kmetovalci pripeljejo na prodaj i. s. novo blago.)

Suhe češplje: v dimu sušene gld. 16.— kr. do gld. 16.50 kr. brez dima sušene gld. 18.— kr. do gld. 22.— kr.

Orehi domači: gld. 22.— kr. do gld. 24.— kr.

Ječice nove: gld. 3.50 kr. do gld. 4.50 kr. za 100 klgr.

Med: od gld. 27.— kr. do gld. 28.— kr.

Kože: Goveje, težke nad 40 kg po gld. 33.— kr. do gld. 34.— kr.

težke od 30 do 40 kg „ „ 27.— „ „ 28.— „

lahke „ „ 28.— „ „ 29.— „

(Te cene veljajo za 100 kg in sicer za kože izdelane po tukajšnjih običajih z rogovi vred. Bikove kože po 25 kr. klgr.)

Telečje kože: 50 kr. za kg.

Kozličeve kože po gld. —.70 kr. do gld. —.90 kr.

Svinjske kože: Čiste, brez napak 35 kr. za kg.

Druge vrste 20 do 23 „ „ „

Kože lisic po gld. 3.50 do 3.50

„ kun „ „ 9.— „ 10.— za par.

„ dihurjev „ „ 2.50 „ 3.—

„ vidr „ „ 9.— „ 10.—

Kože zajcev po 14 do 15 gld. za 100 komadov.

Pepelika (potošl) po gld. 16.— 100 kg.

Žito:

V Ljubljani, 30. aprila 1898. Pšenica gld. 13.40 kr., rž gld. 9.50 kr., ječmen gld. 8.— kr., oves gld. 7.80 kr., ajda gld. 9.50 kr., proso gld. 7.— kr., turšica gld. 6.80 kr., leča gld. 14.— kr., grah gld. 14.— kr., fižol gld. 12.— kr., seno gld. 1.96 kr., slama gld. 1.78 kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Na Dunaji, 30. aprila 1898. Pšenica gld. 14.20 kr., rž gld. 10.35 kr., ječmen gld. 8.90 kr., oves gld., 7.85 kr., turšica gld. 6.39 kr. (Vse cene veljajo za 100 kilogramov.)

Opravnika

posebno živinarstva ter poljedelstva popolnoma večšega išče podpisano vodstvo.

Letna mezda 380 gld. av. velj. Namestek za kurjavo 20 gld. na leto. Stanovanje in svečava (petrolej) prosta. Deputat: mali zelenjadni vrt, en liter mleka, ter en liter domače pijače na dan.

Nastop službe 6. julija t. l.

Prošnje, opremljene s pričevali, pošljejo naj prositelji nadalje do 6. junja t. l. podpisanemu vodstvu.

Kdor se ni na kaki kmetijski šoli izšolal, naj za to službo ne prosi. (49—1)

Vodstvo kranjske kmetijske šole na Grmu pri Rudolfovem dne 28. aprila 1898.

Zavarovanje proti škodi po toči!

prevzame

po najcenejših, stalnih premijah

Glavni zastop v Gradcu

(pisarna: Kaiserfeldgasse, 21)

ogrsko-francoske zavarovalne družbe

(Franco-Hongroise).

Vse škode se pošteno obračunajo in točno izplačajo. Na posebno željo se premija more še le jeseni plačati.

Družba je dosedaj povrnila nad 60 milijonov gold. svojim zavarovancem.

Zarad sprejema zastopov se je obrniti na gorenji glavni zastop, kamor je tudi poslati objave, če kedo hoče zavarovati. (46—1)

PRISTEN

Cena zavoju 25 kr. (50 vinarjev)
vsebina 500 gramov.

V svojo lastno korist naj zahtevajo in jemljejo kupovalci le take izvirne zavoje.

(1-6)

JOSIP LEUZ

trgovec

v Ljubljani, Reseljnova cesta

kupuje in prodaja zgodnji rožni krompir; nadalje prodaja vsakovrstni semenski krompir kakor: pravi češki onej-dovec, ogerski „Imperator“ potem „Schneeflock“, pravi ribniški in angleški rumeni krompir, kakor tudi izvrstno jedilno čebulo in mali okrogli čebulček za saditi. — Tudi kupuje drevesen ali plućen mah in pa črno in belo čmeriko. (13-7)

Jajca za valjenje

od plemenitih kur (23-6)

prodaja Ivan Kranje, veleposestnik v Št. Ilju pošta Velenje na Štajerskem in sicer:

Brahma eno po 10 kr., plymouth rocks po 15 kr., houdan po 20 kr., domači fazan po 25 kr., kokin-kina rumene po 25 kr., pegatke po 15 kr., domače štajerske kure po 10 kr. in dorking po 20 kr.

Deteljno seme.

Ker je podpisana družba prepričana, da se je obraniti predenice (žide) v detelji le tedaj, ako se seje čisto seme ukrenila je posredovati tudi letos svojim udom nakup zanesljivega deteljnega semena.

Tisti udje, ki hočejo tedaj tako seme, naroče naj ga pri podpisani družbi, ter naj prilože vsaj polovico zneska. Družba naročila bode le toliko semena, kolikor bo naročenega.

Naročeno seme je pregledano od c. kr. pregledovalne postaje na Dunaji, 1 klgr. prave francoske lucerne (nemške ali večne detelje) stoji 55 kr., 1 klgr. debelozrnate domače t. j. štajerske, rudeče detelje stoji 50 kr. Naročila se sprejemajo samo od udov.

Vreče in vožnji listi se ne zaračunajo.

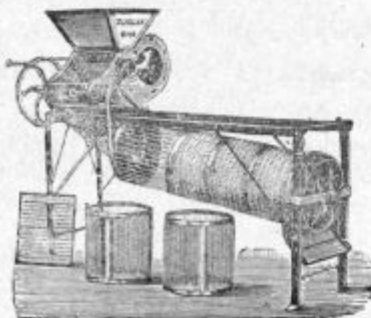
Opomnja. Cene postavljene so tako nizko, da cenejši ni mogoče dati »poštenega« semena »brez predenice«. Ker je ponujano seme dvakrat čisteno in le odbrano debelo seme, zadostuje polovica semena v primeri s drugim cenim a slabim semenom, zato je kupec tega semena na vsak način na dobičku. Naročila je prijavit (2-8)

c. kr. kmetijski družbi kranjski v Ljubljani.

Vnovič znižane cene!

Vse stroje za poljedelstvo.

Vnovič znižane cene!

Zastopniki se iščejo.

Trijeri (čistilni stroji za žito) v natančni izvršitvi. Sušilnice za sadje in zelenjavo. Skropilnice proti peronospori, poboljšani sestav Vermorelov. Mlatilnice, mlinci za žito, stiskalnice (preše) za vino in sadje različnih sestav, (te stiskalnice imajo skoro ono tlačilno moč kakor hidravlične [vodovodne] preše).

Slamozreznice jako lahko za goniti in po zelo zmernih cenah. Stiskalnice za seno in slamo, ter vse potrebne, vsakovrstne poljedelske stroje prodaja v najboljši izvršitvi. (11-8)

IG. HELLER na Dunaju

II/3, Praterstrasse 49.

Zastopniki se iščejo.

Pred ponarejanjem se je posebno treba varovati!

Mala naznanila.

Vsak od c. kr. kmetijske družbe kranjske sme po dvakrat na leto in sicer brezplačno prijaviti med „Malimi naznanili“ kako objavo tikajočo se gospodarskega prometa. Objava ne sme presegati dve vrsti in je vsako vrsto čez to število plačati po 5 kr. za vsak natis. Neudje plačajo za objave med „Malimi naznanili“ po 6 kr. za vsako vrsto in vsak natis. Denar je naprej poslati.

Vsakovrstna lanska in starejša naravna istrska in dolenská vlna (cviček), kakor tudi pristno vlnsko žganje iz Prosekarjevih tropin in vsakovrstna druga žganja ima vedno v zalogi J. C. Röger, trgovec v Ljubljani, Žitni trg št. 2. (51)

Lepega pristnega ribniškega fižola za seme ima naprodaj po nizki ceni Jakob Lavrenčič, trgovec in posestnik v Sodražici pri Ribnici. (68)

Sveža račja in gosja jajca se dobe pri Al. Bergantu, posestniku v Št. Jurju pri Kranju. (80)

Občinski tajnik išče službe pri kaki slovenski občini. Kdo, pove upravištvo tega lista (81)

Iščo se najemnik za žago, mlin itd. Več pove Anton Drobnič, posestnik v Adamovem, pošta Vel. Lašče. (82)

Učenca, 14 do 15 let starega, kateri ima veselje do čevljarstva, ter je priden in pošten, sprejme takoj Rud. Merčun, čevljar mojster v Ljubljani, Florjanske ulice. Vse drugo po dogovoru. (83)

Še nekoliko vina in tropinovca, domači pridelek, garantirano pristno in naravno, prodaja Alojzij Bratina, oskrbnik v Dubrovniku, Dalmacija. (84)

Za vinogradnike zelo koristna je knjižica: „Perenospora ali strupena rosa“, ki v lahko umljivem jeziku na drobno razpravlja o navedeni trtni bolezni ter o načinu, kako se je iste mogoče iznebiti. Dalce se dobi pri pisatelju Anton Kosi-ju, učitelju in posestniku v Središču na Štajarskem, za majhni znesek 12 kr. (s poštnino vred.) Vinogradniki, omislite to knjižico svojim viničarjem; korist bode le Vaša! (85)

Živinsko sol, kilogram po 6 kr. prodaja Mihael Malik, trgovec v Ajdovščini in na Slapu pri Vipavi. (86)

Posestvo je naprodaj v Notranjih Goricah biš. št. 23. Več pove And. Šuštar v Kamniku pri Preserji (87)

Konja, 2 leti starega, 168 cm visok, železnobehe barve, brez napak, ima naprodaj Franc Štel, posestnik v Žireh. (88)

Strojarlja s sedmimi kadmami dá se v najem. Več pove Franc Železnik, posestnik v Črnem potoku, pošta Šmartno pri Litiji. (89)

200 do 300 mernikov deteljnih plev ima naprodaj Janez Sajovic, posestnik v Velesovem, pošta Cerklje na Gorenjskem. Cena po dogovoru. (90)

Psico, izvrstna za lov za kosmatino in za zajca, 3 mesece stara, proda za 10 gld. Janez Arh v Bodeščah pošta Bled. (91)

300 smrek od 9 do 20 palcev debelih, ktere kupec lahko odbere na določenem prostoru, proda Anton Kržišnik, posestnik v Bukovem Vrhu št 26, pošta Poljane nad Škofjo Loko. (92)

C. kr. priv. tvornica

R. A. SMEKAL

Čeh kot Prostjeva
Moravska.

Praga — Smihov
Česka.

Podružnica: Zagreb

priporoča (45—1)

vsake vrste strojev za poljedelstvo in vinogradarstvo
potem stiskalnice za grozdje, brizgalnice proti peronospori, čistilnice za žito, trijerje, slamoreznice mlatilnice i. t. d. Nadalje brizgalnice vsake vrste za ognjeglasna društva, kakor tudi razne predmete za tvorniške stroje. — Lastni proizvod z jamstvom.

☛ Cene primerne, podružnice in prekupci dobe izdatni popust. ☛

☞ Ceniki franko in badava. ☞

Domača tvrdka

Pehani, Lorber in dr.

tovarna za stroje in livarna v Žalcu pri Celju
izdeluje in prodaja po **tovarniški ceni:**

Najboljše možnarje za streljanje proti toči.

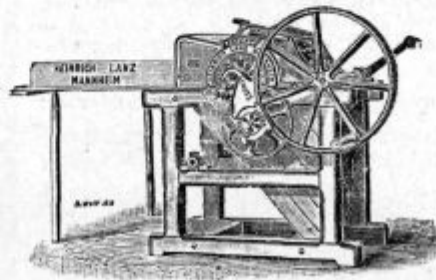
Novoiznajdene „brzostrelne in varnostne možnarje“, katerih ni treba nič zabijati, pri streljanji vsaka nevarnost izključena, pokajo boljše, potrebujejo manj smodnika in streljajo trikrat hitreje kot navadni možnarji.

Najboljše in najcenejše **travniske brane**, najizbornejše **slamoreznice**, najnovejše **mlatilnice** z ležiščem na kroglo, istotako **stiskalnice in mlne za grozdje in sadje**, geple i. t. d. i t. d. (4—8)

Prevzame v najboljšo in točno izvršbo vsa v strojno in livarsko stroko spadajoča dela za **tovarne, mlne, žage in druge obrtniške naprave**, istotako **prevzame vsak stroj** v najtemeljitejšo in cenejo **popravo**.

Za vsak možnar, stroj, sploh za vsako delo se jamči.

☛ **Tovarniške cene.** ☛

Velika razstava vseh poljedelskih strojev,

kakor:

posebno izvrstnih škoporeznic in mlatilnic ročnih in na gepel, vsakovrstne gepelne, mlne za trenje žita, travniške brane, trijerje, rebljače, pluge itd., itd., katerih je nad

150 komadov

vedno v zalogi po najnižjih cenah pri

KAROL KAVŠEK-u

Ljubljana, Dunajska cesta št. 18.

Ako več posestnikov ene občine na enkrat naroče ali kupijo, dobijo orodje po najmožno nizkih cenah. (15—3)

Tudi imam veliko zalogo jeklenih cevi za vodovode vedno na razpolago in po najnižjih cenah.

Usojam si naznaniti slavnemu občinstvu, da sem začel v Trstu trgovino za

komisijonalno in špedicijsko poslovanje.

Naročila in sicer mala v pošiljkih po 5 ky, po pošti in od 30 ky naprej pa po železnici, izvrševal bom točno in ceno. (48—1)

Razpošiljal bom razen kolonjalnega blaga tudi druge na trg spadajoče stvari, kakor: sadje, zelenjavo, ribe i. dr. Pečal se bom z razprodavanjem domačih pridelkov, s prijemanjem blaga v svoja skladišča, dajal na ista naplčila in posređoval dotično prodajo na korist lastnika.

Trgoval bom tudi z vinom na debelo.

Sprejem zastopstva trdnih — za konkurencu spodobnih — tvrdk in polagam za to kavicjo.

Nadejaje se, da se me sorojaki domislijo, ostajam odličnim spoštovanjem udani

Ernest Pegan,

v ulici S. Francesco šte. 6.